

MİLLİ MÜCADELE BAŞLIYOR

M. Kemal kurtuluşun yalnızca milletin toptan gayretiyle olacağına, kayıtsız şartsız tam bağımsızlık elde edilmedikçe kurtuluşun gerçekleşmeyeceğine inanıyordu. Mustafa Kemal'e göre Milli mücadele bizzat Anadolu'dan halk ile birlikte hareket edilerek başlatılmalıydı. Bu amaçla Mustafa Kemal, arkadaşları ile birlikte Anadolu'ya geçerek burada halkı örgütleme kararı almıştır.

MUSTAFA KEMAL'İN SAMSUN'A ÇIKMASI (19 MAYIS 1919)

Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalanmasından sonra Samsun ve çevresi karışıklıklar başlamasını Mondros Ateşkes Antlaşmasının 7. maddesini uygulamak için bir fırsat olarak nitelendiren İngilizler Osmanlı hükümetine bir telgraf çekerek Samsun ve çevresindeki asayişin sağlanmasını, aksi halde bu bölgenin tamamen işgal edileceğini bildirdi.

Sultan Vahdettin, Mustafa Kemal'i Samsun'daki durumu incelemek üzere geniş yetkiler vererek 9. Ordu Müfettişi olarak atandı (30 Nisan 1919). İzmir'in işgalinden bir gün sonra 16 Mayıs 1919'da, kurmay heyetiyle beraber Bandırma vapuruyla İstanbul'dan yola çıktı ve 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak bastı.

Mustafa Kemal'e verilen 9. Ordu Müfettişliği görevi onun düşüncelerini uygulamak için bir adım teşkil etmektedir. Aslında onun Samsun'a gönderilme amacı ile onun Samsun'a çıkma amacı tamamen birbirine zıttır.

Samsun'a 19 Mayıs 1919'da çıkan Mustafa Kemal görevi gereği burada bir durum değerlendirmesi yaptıktan sonra bir rapor hazırlayarak telgrafla İstanbul'a iletti. Bu raporda;

- ✓ Bölgedeki karışıklıkların sebebi Rumlardır. Eğer Rumlar siyasi emellerinden vazgeçerlerse bölgede huzur ve asayiş kendiliğinden sağlanır.

HAVZA GENELGESİ (28/29 MAYIS 1919)

Samsun'dan Havza'ya geçen Mustafa Kemal, burada kurtuluş faaliyetlerine başlamış, halkı bilinçlendirmek ve işgallere karşı tepkisini artırmak için bir genelge yayınlamıştır. Bu genelge ülkenin bütün mülki ve askeri amirlerine telgrafla gönderilmiştir. **Genelgenin içeriği şu şekildedir:**

- ❖ *Büyük ve heyecanlı mitingler düzenlenecek ve işgaller (özellikle İzmir'in işgali) protesto edilecek.*
- ❖ *İstanbul Hükümeti'ne ve İtilaf devletleri temsilcilerine protesto telgrafları çekilecek (Milli bilinci uyandırmak amaçlanmıştır).*
- ❖ *Hristiyan halka karşı saldırı ve düşmanlık gibi tavırlar sergilenmeyecek (Mustafa Kemal Paşa bu madde ile itilaf Devletleri'ni işgal bahanesi yaratılmamasını istemiştir).*
- ❖ *Millete, ülkenin içinde bulunduğu acı durum ve felaketin boyutları anlatılacak. (Bu şekilde topyekûn milli mücadele için halk bilinçlendirilmiş olacak)*
- ❖ *Askerler terhis edilmeyecek, silahları teslim edilmeyecek. Bu konuda Mondros'un hükümlerine uyulmayacak*

Önemi: Havza Genelgesi ile milli direniş bilinci ilk defa uyandırılmıştır.

AMASYA GENELGESİ (22 HAZİRAN 1919)

Havza'da çalışmalarını tamamlayan Mustafa Kemal buradan Amasya'ya geçerek yakın silah arkadaşları Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele ve Rauf Orbay ile milli mücadeleyi planlayan görüşmeler yapmış, bu görüşmeler sonucunda alınan kararları Amasya Genelgesi olarak yayınlamıştır.

Amasya Genelgesinin kararları şu şekildedir:

- 1. Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir.**
- 2. İstanbul Hükümeti, üzerine aldığı sorumluluğun gereğini yerine getirememektedir. Bu durum, milletimizi yok olmuş gibi göstermektedir. Not: Bu maddeler ile Kurtuluş Savaşı'nın GEREKÇESİ ortaya konmuştur. Resmi bir belgeyle vatanın içinde bulunduğu kötü durum millete duyurulmuş ve İstanbul Hükümeti eleştirilmiştir.**
- 3. Milletin bağımsızlığını, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Not: Bu 3. madde ile ileride yapılacak olan Kurtuluş Savaşı'nın nasıl yapılacağı (AMAÇ VE YÖNTEMİ) ortaya konmuştur.**
- 4. Milletin durumunu göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden uzak ulusal bir kurulun varlığı gereklidir. Not: Bu madde ile ilk defa Ulusal Egemenlikten söz edilmiştir. Temsil Heyeti'ne atıfta bulunulmuştur İstanbul hükümetine karşı bir tavır alınmıştır.**
- 5. Anadolu'nun her bakımdan en güvenli yeri olan Sivas'ta, milli bir kongrenin toplanması kararlaştırılmıştır. NOT: Milli mücadele için çalışmalara kararlılıkla devam edileceği anlaşılmaktadır.**

Fatih UĞURLU'dan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Notları

6. Bunun için her ilden milletin güvenini kazanmış üç temsilcinin kısa zamanda yetişmek üzere yola çıkarılması gerekmektedir. Bu delegelerin seçimini müdafaa-i hukuk cemiyetleri, Redd-i ilhak cemiyetleri veya belediyeler yapacaktır. **Not: Böylece kurtuluş savaşını yayma ve millete mal etme hedeflenmiştir. Delegelerin seçilerek gelecek olmaları, demokratik devlet şekline geçileceğinin ilk işaretidir.**

7. Her ihtimale karşı, bu mesele milli bir sır olarak tutulmalı ve temsilciler, gereğinde yolculuklarını kendilerini tanıtmadan kimliklerini gizleyerek yapmalıdırlar. **NOT: Milli Mücadele başlama aşamasında İtilaf Devletleri, azınlıklar ve İstanbul Hükümeti'nden saklanmaya çalışılmıştır.**

Amasya Genelgesi'nin Önemi

- ✓ Amasya Genelgesi Milli Mücadelede atılan ilk önemli adımdır.
- ✓ Kurtuluş savaşının gerekçesi, yöntemi ve amacı belirtilmiştir.
- ✓ İlk defa millet egemenliğine dayanan yönetimden bahsedilmiştir.

NOT: Amasya Genelgesi'ni yayınlamakla Mustafa Kemal Paşa görev ve yetkilerini aştığından İstanbul Hükümeti Mustafa Kemal'in müfettişlik görevine son vermiştir (7–8 Temmuz 1919). Bunun üzerine Mustafa Kemal İstanbul'a gönderdiği telgrafta hem resmi görevinden hem de askerlik görevinden istifa ettiğini bildirmiştir (8 Temmuz 1919). Askerlik mesleğinden ayrılan Mustafa Kemal Paşa'ya 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'in emrinde olduğunu bildirmesi, Mustafa Kemal Paşa'nın Milli Mücadele'nin tartışmasız lideri olduğunu gösterir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ-7 AĞUSTOS)

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra antlaşmanın 24.maddesi ile İtilaf Devletleri'nin desteğini alan Ermeniler, Doğu Anadolu Bölgesi'nde devlet kurma faaliyetlerine başladılar. Bu nedenle Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin girişimleri ile bölgedeki Ermeni tehlikesine karşı yürütülecek mücadelenin niteliğini belirlemek amacıyla Erzurum Kongresi düzenlenmiştir. Kongre'ye Mustafa Kemal ile birlikte Kazım Karabekir davet edilmiş ve delegeler Mustafa Kemal'i başkanlığa getirilmişlerdir. Bu kongrenin toplanmasına Mustafa Kemal'in doğrudan bir katkısı yoktur.

Erzurum Kongresinde Alınan Kararlar:

1. **Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür, parçalanamaz.**
 - ✓ Bu madde kongreyi bölgesellikten çıkarmış, ulusal hale getirmiştir.
 - ✓ İlk kez milli sınırlardan bahsedildi ve Türk vatanının bölünmez bir bütün olduğu ilan edildi.
2. **Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı, İstanbul Hükümeti'nin dağılması halinde millet topyekûn savunacak ve direnecektir.**
3. **Vatani korumayı ve bağımsızlığı elde etmeyi İstanbul Hükümeti sağlayamadığı takdirde, bu gayeyi gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır.**
 - ✓ Bu madde ile devletin oluşum süreci başlamış ve ilk defa geçici bir hükümetten söz edilmiştir.
4. **Kuvayi milliye'yi etkin ve milli iradeyi hâkim kılmak temel esastır.**
 - ✓ Milli egemenlik padişah ve halifelüğün üstünde bir güç olarak ortaya çıkmaktadır. İlk defa Kuvayi Milliye ifadesi gelmiştir.
5. **Hristiyan azınlıklara siyasi hâkimiyet ve sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.**
 - ✓ İlk defa azınlıklara ayrıcalık verilemeyeceğinden söz edilmiştir.
6. **Manda ve himaye kabul edilemez.**
 - ✓ Koşulsuz tam bağımsızlık hedeflenmiş, ilk defa manda ve himaye reddedilmiştir.
7. **İstanbul'da Mebuslar Meclisinin derhal toplanmasını ve hükümet işlerinin meclis denetiminde yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır.**

Erzurum Kongresi'nin Önemi:

- ✓ İlk defa manda ve himaye reddedilmiştir.
 - ✓ İlk defa geçici bir hükümetin kurulacağından bahsedilmiştir.
 - ✓ İlk kez milli sınırlardan bahsedilmiş ve Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalandığı anda Türk vatanı olan topraklarının parçalanamayacağı açıklanmıştır.
 - ✓ Doğu'daki altı vilayetin (Erzurum, Van, Bitlis, Elazığ, Diyarbakır, Sivas) Osmanlı Devleti'nin ayrılmaz bir parçası olduğu, milli iradenin hâkim kılınması gerektiği bildirilmiştir.
 - ✓ Sivas Kongresi'nin ve Misak-ı Milli'nin temelini oluşturmuştur.
- Not: Erzurum Kongresi toplanış amacı bakımından bölgesel olmakla birlikte aldığı kararlar bakımından ulusal (milli) niteliktedir.**

Fatih UĞURLU'dan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Notları

Kongre 9 kişilik Temsil Heyeti seçerek dağıldı. Bu heyetin vazifesi, kongrede alınan kararları gerçekleştirmektir. Temsil Heyeti Başkanlığına Mustafa Kemal seçildi. Mustafa Kemal, Temsil Heyeti başkanı unvanıyla Doğu'daki çalışmalarını tamamlayıp Sivas'a hareket etti.

Not: Erzurum Kongresinde sonra 26-30 Temmuz 1919 tarihinde Balıkesir kongresi toplanmıştır. 15-25 Ağustos 1919 tarihinde ise Alaşehir Kongresi toplanmıştır. Bu kongrelerde Batı Anadolu'nun Yunan işgalinden kurtarılması konusunda yapılacak faaliyetler görüşülmüştür. Bölgesel olan bu kongrelere Mustafa Kemal katılmamıştır.

SİVAS KONGRESİ (4 – 11 EYLÜL 1919)

Gerek İstanbul Hükümeti'nin engellemeleri, gerekse Milli Mücadele gerçeğini kavrayamayan bazı valilerin tutumu nedeni ile Sivas Kongresi, katılması gerekenin yarısı kadar delege ile toplanmıştı. Sivas Kongresi öncesi İtilaf devletleri ve İstanbul Hükümeti, Elazığ Valisi Ali Galip'i kongreyi basmak ve Mustafa Kemal'i tutuklamakla görevlendirdi. Fakat vatansever subaylarca bu baskın önlemiştir. Kongrenin ilk günü başkanlık seçimi yapıldı. Oy çokluğu ile kongre başkanlığına Mustafa Kemal seçildi. Kongrede bazı delegeler tarafından yeniden dile getirilen Amerikan manda ve himayesi fikri Mustafa Kemal'in kararlı tutumuyla bir daha gündeme gelmemek üzere reddedilmiştir. Mustafa Kemal Sivas kongresini toplamakla; milli mücadele fikrini milletin tümüne mal etmeyi, milli bütünlüğü sağlamayı, Türk milletinin desteğini almayı ve milli mücadeleyi tek merkezde toplamayı amaçlamıştır.

Sivas Kongresinde Alınan Kararlar:

1- Sivas Kongresi'nde, Erzurum Kongresi'nde alınan vatanın bütünlüğü ve bağımsızlığıyla ilgili kararlar aynen kabul edilmiştir.

2- Yurdun dört bir yanında faaliyet gösteren dağınık durumdaki cemiyetler, **Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti** adı altında birleştirilmiştir. .

NOT: Milli mücadelenin tek merkezden yönetilmesi ve ülke bütünlüğünü koruma yolunda çalışmalar yapması Mustafa Kemal Paşa'nın birleştirici ve bütünleştirici vasıflara sahip lider bir insan olduğunu gösterir.

NOT: Milli mücadelenin tek elden yönetilmesi için çok önemli bir adım atılmış oldu. Yürütme yetkisi Temsil Heyetine verilmiştir. Temsil Heyeti, yürütme yetkisini ilk defa kullanarak Batı Cephesi'ni kurmuş ve Ali Fuat Paşa (Cebesoy)'yı Batı Cephesi Kuvayi Milliye komutanlığına atamıştır.

3-Temsil Heyetinin (Heyet-i Temsiliye) yetkileri bütün yurdu genişletecek şekilde genişletilerek çalışmalarına devam etmesi kararlaştırıldı. Üye sayısı artırıldı. Başkanlığına da Mustafa Kemal getirildi.

NOT: Temsil Heyeti, TBMM'nin açılışına kadar bir hükümet gibi görev yapmış, TBMM açılınca görevi sona ermiştir.

4- Manda ve Himaye düşüncesi **KESİNLİKLE** reddedilmiştir.

NOT: Mustafa Kemal'in manda ve himaye fikrine ısrarla karşı çıkması onun bağımsızlığa düşkünlüğünü, vatan ve millet sevgisini gösterir.

Sivas Kongresinin Sonuçları ve Önemi

- ✓ Temsil Heyeti, Milli Mücadele'de tek yetkili organ olmuştur.
- ✓ Mustafa Kemal'in güç ve otoritesi artmış milli bir lider olarak ortaya çıkmıştır.
- ✓ Kurtuluş Savaşı bütün vatana yayılmış, millete mal edilmiştir.
- ✓ Sivas Kongresi'nden etkilenen Sivaslı kadınlar; Anadolu Kadınları Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurdular.
- ✓ Misak-ı Milli'nin esasları ortaya çıktı.

NOT: Sivas Kongresi'nde halka gerçekleri anlatmak ve milli mücadeleyi desteklemek için "İrade-i Milliye" adıyla bir gazete çıkarılmasına karar verildi.(Ankara'da da Hâkimiyet-i Milliye adıyla aynı amaçla bir gazete çıkarılmaya başlandı) İrade-i Milliye Gazetesi, Milli Mücadele'nin ilk yayın organıdır (13 Eylül 1919).

NOT: Sivas Kongresi hem toplanma amacı, hem de aldığı kararlar bakımından ulusal (milli) bir kongredir.

Sivas Kongresi Sonrası Gelişmeler

Mustafa Kemal, kongreden sonra Anadolu'nun İstanbul Hükümetiyle olan haberleşme ve bağlantıyı kesmiştir. Artık başvuru makamının Temsil Heyeti olduğunu ifade etmiştir. Bu baskılar nedeniyle Damat Ferit Paşa hükümeti istifa etmek zorunda kaldı (Heyet-i Temsilliye'nin ilk siyasi başarısıdır). Damat Ferit Paşa hükümeti yerine daha ılımlı olan Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu. Vatansever bir kişi olan Ali Rıza Paşa milli mücadelecilerle iyi geçinmeye çalışmış, gönderdiği temsilcilerle Amasya Görüşmeleri'ni yapmıştır.